



PLUNDER OG HEFT

Miriam Skag

UNIVERSITETET I BERGEN



1. Innledn. Hva er plunder og heft?



Utgangspunktene:

- Skyldes forstyrrelsene **byggherren** → entreprenøren full kompensasjon
 - Tidsmessig (fristforlengelse)
 - Økonomisk (vederlagsjustering)
- **Konsekvensene** må fastlegges
 - Tegninger forsinket 14 dager → 14 dager fristforlengelse
 - Tilleggsarbeid → påslag krone for krone
- **Årsaksspørsmål**





1. Innledning forts.

Problemet - situasjonen ofte kompleks:

- En rekke forstyrrelser
 - Noen er **byggherreskapt**
 - Andre skyldes **entreprenøren** selv
- Virker sammen
- Ringvirkninger og kumulative effekter
- Samlede konsekvenser viser seg typisk sent i prosjektet (“ketchup”-effekt)





1. Innledning fors.

- Nettopp komplekse forhold Høyesterett omtaler som plunder og heft
- HR-2019-1225-A (Hab) avsnitt 54 og 55:
«kjernen er ... at forhold på byggherrens hånd medfører nedsatt produktivitet eller forstyrrelser på annet arbeid hos entreprenøren. Det er altså tale om avledete konsekvenser av forhold som byggherren svarer for ... [Ringvirkninger/ snøballeffekt]
I praksis vil plunder og heft ofte skyldes samvirke mellom flere årsaker, hvorav noen kan tilskrives byggherren og andre entreprenøren.»





1. Innledning forts.

- **Karakteristisk** for plunder og heft:
 - Samvirkende årsaker
 - Ringvirkninger og kumulative effekter
 - Avdekkes litt etter litt, gjerne på slutten
- **Konsekvensene:** Vanskelig bevisbilde
- Hvordan da bevise hva **byggherren** er ansvarlig for og med hvilket omfang?
- ***Tema: Hvilke krav stilles til bevis for årsakssammenheng?***



2. Spørsmålene

- Hva skal bevises (bevistema)?
- Hvordan bevise (beviskrav)?
- Hvor store innslag av skjønn tillates (utmålingen)?



3. Overblikk



- **Tradisjonelt – to hovedtilnærminger:**
 - Nedenfra og opp (byggherresiden)
 - Konkret påvisning av hver årsaksrekke
 - Ovenfra og ned (entreprenørsiden)
 - Samlet vurdering basert på erfaringssetninger og skjønn
- **Hab-dommen et kompromiss**
 - Men **tolket strengt**
 - Strengt bevistema (nedenfra og opp)
 - Strengt krav til typen bevis (tidsnære bevis)
 - Lite rom for skjønn
 - Vanskeligere for entreprenør å vinne frem
 - Mulig kursjustering etterhvert (LH-2024-163721, LH-2024-84564)





4. Gjeldende rett – reelle hensyn

- **Entreprenøren**
 - Reell mulighet til full kompensasjon
 - Taler for presumsjoner, rimelige antakelser og skjønn (ovenfra og ned)
 - **Byggherren**
 - Behov for rettssikkerhet
 - Taler for kontrollerbare årsakskjeder ledd for ledd (nedenfra og opp)
 - **Materielt riktige** avgjørelser
 - Taler for en balansering
 - **Prosessøkonomi**
 - Taler for balansering (bevisføringen stå i «rimelig forhold» til tvisten, tvl. § 21-8)
- **Mellomløsning/kompromiss**





5. Gjeldende rett, Hab-dommen (HR-2019-1225-A)

- I tråd med hensynene (forrige lysbilde)
 - I tråd med fremmed rett
 - Svensk rett («samlade størningskrav»)
 - Dansk rett («globale krav »)
 - Engelsk rett («global claims»)
- Kompromiss mellom konkretisering og samlet vurdering



6. Bevistemaet



- Bevistema: Hva skal bevises?
- Hab-dommen (avsnitt 66) krever en **totrinnstest**

«Først skal det bevises at det foreligger **forstyrrelser eller ineffektiv drift som følge av byggherrens forhold. Dette omfatter å føre bevis for at det har inntrådt forhold under arbeidet som er byggherrens risiko, hvilke arbeidsoperasjoner disse har påvirket, i hvilke perioder det har skjedd og hvilke konsekvenser i form av redusert produktivitet som dette har medført for entreprenøren.**

Når det er ført sannsynlighetsbevis for konsekvensene, må det *deretter* sannsynliggjøres en **årsakssammenheng mellom disse og entreprenørens merutgifter.»**

26.02.2026 → **Strengt krav (nedenfra og opp)**





6. Bevistemaet modifikasjon

- **Modifikasjon (Hab avsnitt 86):**

«... det [kan] ikke generelt kreves at de eksakte økonomiske konsekvensene av *hvert enkelt* byggherreforhold må påvises. Kravene til bevis må ta høyde for at det kan være vanskelig eller umulig å knytte alle merutgiftene til enkelte byggherreforhold. Beviskravene kan ikke settes så høyt at det i praksis blir **umulig eller urimelig tyngende** for entreprenøren å føre bevis for plunder og heft.»

- Bevistemaet kan **justeres**
- Nok å påvise **mer overordnet** at byggherreforhold har medført forstyrrelser med tap som følge
- Når totrinnstesten blir «**umulig eller urimelig tyngende**»
- **Den reelle hovedregelen ved plunder og heft?**



- **Underspilt i etterfølgende underrettspraksis**



7. Beviskravet

- **Beviskrav:** Hva skal til for at det er ført tilstrekkelig bevis (for det angitte bevistemaet)?
- **Tradisjonelt** knyttet til sannsynlighet
- **Problemet:** Det *kan* foreligge sannsynlighetsovervekt med få og svake bevis
 - Plunder og heft – endringer i sluttfasen
 - Svakt fundament for domstolen
- **Konsekvens:**
 - Rettssikkerhetsproblem
 - Særlig når bevistemaet etter modifikasjonen får overordnet preg
- **Tilleggskrav til kvaliteten på bevisene?**





7. Beviskravet, sideblikk generell bevisteori

Sannsynlighet

+

Robusthet

(minstekrav til bevissituasjonen)



7 Beviskravet tilleggskrav

UNIVERSITETET I BERGEN



- **Tilleggskrav til typen bevis (Hab avsnitt 82):**

«Entreprenøren [kan] som utgangspunkt ikke basere bevisførselen alene på generelle og overordnede tilnærminger [generelle erfaringstall og differansebetraktninger]. Kravet må underbygges kvalitativt og kvantitativt ... [Begivenhetsnære bevis veier særlig tungt]».

- Krav til sannsynlighetsovervekt **og** typen bevis

- **Utgangspunkt**

- Bevisene konkret forankring i prosjektet (foto, e-post, løpende nedtegnelser, timelister)
- Begivenhetsnære bevis veier særlig tungt

- **Modifikasjon (Hab avsnitt 82):**

«At dette ikke nødvendigvis er mulig å gjøre fullt ut, betyr ...ikke at det helt kan unnlates».

- Modifikasjon ut fra hva som er «**mulig**».
- Generelle, overordnede bevis ikke utelukket.
- **Det reelle utgangspunktet ved plunder og heft?**

- **Underspilt i senere underrettspraksis**





8. Oppsummert: Bevistema og beviskrav

- **Bevistema:** Totrinnstest
- **Beviskravet:** Sannsynlighet + kvalitativ styrke i bevisene (konkrete og begivenhetsnære)
- **Modifikasjon:** Begge justeres når umulig eller urimelig tyngende for entreprenøren å gjennomføre de
→→→ Smitter over på utmålingen...





8. Skjønn ved utmålingen?

- Habdommen ville rene «skipperskjønn» til livs.

Men:

- Ved *modifisert* bevistema og *modifiserte* beviskrav MÅ det være rom for skjønn
- Lagt til grunn av Høyesterett:
 - Hab avsnitt 87: «Den endelige utmålingen ...vil ...i noen grad måtte bygge på et skjønn.»
 - HR-2023-534-A (Slemdal skole) avsnitt 84: «Omkostninger som følge av ineffektiv drift må etter sin art bero på et skjønn.»
- **Underspilt i underrettspraksis?**





8. Skjønn ved utmålingen forts.

- **Smh mellom bevistema, beviskrav, skjønn og utmåling:**
 - Detaljerte bevis → mindre skjønn = større beløp
 - Overordnede bevis → mer skjønn = lavere beløp





7. Oppsummering

- Modifikasjonene til Høyesterett sentrale
- Underrettspraksis for restriktiv:
 - Totrinnstesten tas for bokstavelig
 - For stor skepsis til overordnede bevis
 - For tilbakeholden med bruk av skjønn

